

بکاری در احیای دیاچه ارومیه با مشارکت جوامع محلی در استقرار کشاورزی پایدار بارویکرد تلفیقی روستای سعیدلو

گزارش پیشرفت نهایی

نام سازمان مجری: شرکت دانش پژوهان سبز گستر ارومیه

مشخصات مسئول سازمان : آقای لطیف حقی

مشخصات مسئول پروژه : آقای لطیف حقی

نشانی پستی سازمان : Latifhaggy@yahoo.com

نام دقیق پروژه: همکاری در احیای دریاچه ارومیه با مشارکت جوامع محلی در استقرار کشاورزی پایدار با رویکرد تلفیقی روستای سعیدلو

محل جغرافیایی پروژه : استان آذربایجان غربی . شهرستان ارومیه . روستای سعیدلو

مدت پروژه : 12 ماه (از تاریخ 98/08/01 لغایت 99/07/30)

کارشناسان فعال در پروژه :

لطیف حقی تسهیل گر

لیلا وجدان تسهیل گر

مجتبی جوانبخت تسهیل گر

سیما باقرزاده کمک تسهیلگر

تهیه و تنظیم گزارش : لیلا وجدان

شرکت دانش پژوهان سبز گستر ارومیه در نظر دارد در سال ۹۸-۹۹ «کشاورزی تلفیقی» را در قالب پروژه «همکاری در احیای دریاچه ارومیه با مشارکت جوامع محلی از طریق استقرار کشاورزی پایدار و حفاظت از تنوع زیستی» در روستای سعیدلو اجرا نماید. این روستا از روستاهای شهرستان ارومیه است. جمعیت این روستا هم بالغ بر ۲۴۰ نفر می‌باشد. که فاصله نزدیکی (۱۵ کیلومتر) تا دریاچه ارومیه دارد. کشاورزی یکی از مشاغل است که در آن غالب می‌باشد و به این ترتیب هرگونه فعالیتی مرتبط با مصرف بهینه آب در بخش کشاورزی می‌تواند سهم بسزایی در احیای دریاچه ارومیه داشته باشد.

شرکت دانش پژوهان در روستای سعیدلو در حوزه کشاورزی تلفیقی در سال ۹۷-۹۸ فعالیت داشته است. که می‌توان گفت جلب اعتماد و تعامل با جامعه هدف، بیش‌ترین زمان را به خود اختصاص داده است، که در این میان تیم سعی نمود با شناسایی پتانسیل‌های جامعه هدف (تیم در نشست‌های خود با خانواده‌های روستایی و در میان صحبت‌های آنها (به خصوص افراد کهنسال) در پی استخراج نمونه‌هایی از کشاورزی تلفیقی بوده است. که در گذشته کشاورزان از آن بهره برده‌اند و به تدریج به فراموشی سپرده شده‌اند.) و با شناسایی دغدغه‌های‌شان (از جمله آلودگی مزارع به انواع بیماری‌ها، آفات، عدم ثبات بازار و گران بودن نهاده‌ها جهت تولید) زمینه را برای ایجاد فعالیت‌های تلفیقی فراهم آورده و راه را برای آنها هموار کند. آشنایی با سطح درآمدی و معیشتی خانواده‌های روستایی برای درک و در نظر گرفتن وابستگی متقابل افراد، اقشار و گروه‌های مختلف و به کار گرفتن این شناخت در پیشبرد اهداف پروژه تلفیقی و طراحی فعالیت‌های توسعه روستایی کاهش فقر نیز جزو فعالیت‌های سال گذشته تیم شرکت بوده است.

در نشست‌های خصوصی با خانواده‌ها و همچنین نشست‌های عمومی در روستا تیم متوجه شد اغلب جوانان روستا هستند که ایده‌های نو و خامی از فعالیت تلفیقی در ذهن دارند که در ادامه سعی شد در نشست‌های خانوادگی این ایده‌ها تحلیل شده و پرورش یابد تا در نهایت بتواند پتانسیل بالقوه‌ای برای پیاده سازی یک فعالیت تلفیقی باشد که در آن هم جوان خانواده و هم پدر و مادر او می‌توانند نقش داشته و از یکدیگر حمایت کنند.

در رابطه با سابقه فعالیت‌های اجتماعی در روستا می‌توان گفت تاکنون هیچ فعالیتی از سوی نهادهای بیرونی در این روستا انجام نشده است ولیکن زنان و مردان روستا با همت خود توانسته‌اند صندوقی را تشکیل دهند و با قرعه‌کشی‌های هر ماهه، افراد مبلغی را به‌عنوان وام دریافت می‌نمایند.

هدف اصلی: امکان سنجی موثر بودن نگاه تلفیقی به کشاورزی، معیشت و مدیریت بهینه آب														
آبان تا اسفند ۹۸												فروردین تا مهر ۹۹		درصد پیشرفت
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲			
هدف عملیاتی ۱: تحلیل وضعیت فعلی روستا و در راستای آن تحلیل ارتباطات فعلی حاکم بر فعالیت‌های روستاییان														
۱	۲۰٪	برگزاری نشست‌های عمومی و خصوصی با جامعه هدف و بهره‌گیری از ابزارهای مشارکتی در این راستا												
۲	۲۰٪	برگزاری نشست‌های تحلیلی با جامعه هدف در راستای تحلیل اینکه کشاورزی تلفیقی چگونه می‌تواند تکمیل کننده فعالیت‌های پیشین آنها باشد												
هدف عملیاتی ۲: ایجاد بستر انتخاب برای جامعه هدف تا بتوانند نمونه هایی از فعالیت های تلفیقی را شناسایی کرده و آنها را انتخاب کنند														
۳	۱۰٪	جستجو، شناسایی و عرضه فعالیت‌های تلفیقی و ایجاد زمینه شناخت جامعه هدف با این نوع فعالیت‌ها												
هدف عملیاتی ۳: همراهی با جامعه هدف در اجرای فعالیت های تلفیقی و حمایت و مشاوره آنها در این راستا (بهره گیری از روش توسعه مشارکتی فناوری)														
۴	۲۰٪	ایجاد زمینه ارتباط میان کاربلدهای محلی با جامعه هدف در راستای اجرایی شدن نمونه فعالیت‌های تلفیقی												
۵	۱۵٪	همراهی با گروه‌های هدف در انتخاب و اجرای اصول و شیوه‌های کشاورزی تلفیقی												
هدف عملیاتی ۴: گسترش دیدگاه تلفیقی در بین خانواده‌های روستایی با کمک و همراهی خود خانواده‌ها در صورت اقبال جامعه محلی														
۶	۱۰٪	بازدید و تبادل نظرات، تجارب و دانش در قالب کشاورز به کشاورز در جهت گسترش و فراگیر شدن فعالیت‌های تلفیقی در سطح روستا												
۷	۵٪	تلاش در جهت شبکه‌سازی و مشارکت جمعی اهالی روستا در فعالیت‌های تلفیقی												

جدول ۱: شرح خدمات پروژه در پروپوزال شرکت مجری

رهیافت توسعه مشارکتی فن‌آوری (PTD) و ارتباط با خانواده‌ها، حضور در محفل‌های خصوصی خانوادگی، رویکردهایی هستند که همانند سال گذشته در پروژه پیگیری خواهد شد. در رهیافت PTD، توسعه فناوری‌ها با مشارکت آگاهانه ذینفعان، توانمندسازی نیروی انسانی و افزایش مهارت آنها حتی در نقش آزمایشگر نقش اصلی را بر عهده دارد. توانمندسازی و دخالت آگاهانه جوامع محلی به ویژه در بخش روستایی و کشاورزان کوچک و ضعیف با ویژگی‌های کشاورزی نوع سوم (پیچیده، متنوع و مخاطره آمیز)، مهمترین شاخص اقدام است که با فرآیند تسهیلگری از طریق توانمند کردن ایشان برای به عهده گرفتن نقش فعال در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری و آزمایش برای مدیریت مزارع بر اساس فنون کشاورزی تلفیقی صورت خواهد گرفت. این رهیافت بر نمودار روابط کشاورز، تسهیلگر، تجربیات محلی و سرمایه‌های علمی (محقق یا کاربلد محلی کشاورزی) استوار خواهد بود.

رویکرد تیم مجری برای هر کدام از اهداف عملیاتی به شرح ذیل می باشد .

تحلیل وضعیت روستا و در راستای آن تحلیل ارتباطات فعلی حاکم بر فعالیت‌های روستاییان: با توجه به اینکه تیم مجری در سال گذشته از ابزارهای مشارکتی همچون نقشه اجتماعی روستا، رتبه‌بندی معیشتی و غیره جهت شناخت روستا، امکانات و منابع روستاییان و همچنین مشکلات و مسائل آنها بهره برده است. به کارگیری تحلیل‌های بدست آمده در استفاده از این ابزارها و بهره‌مندی از آنها در تحلیل‌ها و برنامه‌ریزی‌ها و حفظ توالی آنها و نیز استفاده مرتبط از ابزارهایی مانند جریان سیستمی و نمودار جریان خطی برای طراحی فعالیت‌های تلفیقی همچنان جزو روش‌های شرکت مجری در سال پیش روی پروژه تلفیقی خواهد بود.

ایجاد بستر انتخاب برای جامعه هدف تا بتوانند نمونه‌هایی از فعالیت های تلفیقی را شناسایی کرده و آنها را انتخاب کنند:

مطابق با رهیافت توسعه مشارکتی فن‌آوری سعی خواهد شد با همراهی کاربلدهای محلی و شناسایی فعالیت های تلفیقی و فراهم کردن بازدیدهای افراد از این فعالیت ها داوطلبان محلی را در معرض ایده های مختلف قرار داد. و سبد انتخابی متنوعی از ایده‌های نو فراهم کرد. و سپس این ایده ها توسط داوطلبان مورد تحلیل، انتخاب و آزمایش و ارزشیابی قرار گرفته و ما به عنوان بیرونی‌ها، تنها نقش تشکیل دهنده جلسات، جستجوگر و عرضه کننده و در برخی موارد بیان کننده توصیه، حامی و مشاور خواهیم داشت.

همراهی با جامعه هدف در اجرای فعالیت های تلفیقی و حمایت و مشاوره آنها در این راستا:

تمرکز بر اجرای کشاورزی پایدار و حفظ تنوع زیستی با تاکید بر مشارکت ذینفعان اصلی یعنی کشاورزان، و بهره گیری از منابع و توان و ظرفیت درون زاد روستا است. مهمترین شاخص اقدام در این مورد فرآیند تسهیلگری، از طریق توانمند کردن

محلی‌ها و خانواده‌ها برای به عهده گرفتن نقش فعال در مشارکت جمعی، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری برای مدیریت تلفیقی صورت خواهد گرفت.

گسترش دیدگاه تلفیقی در بین خانواده های روستایی با کمک و همراهی خود خانواده‌ها در صورت اقبال جامعه محلی:

تیم شرکت امیدوار است که با شکل گیری فعالیت های تلفیقی در بین بعضی خانوارهای روستایی، این فعالیت های تلفیقی به صورت فرآیند کشاورز به کشاورز گسترش یابد. در این راستا این تیم نیز خواهد توانست در اشاعه و توسعه این فعالیت ها با همراهی خانوار قبلی روستایی و با استفاده از رهیافت توسعه مشارکتی روستایی در باز تعریف چرخه های دیگری از فعالیت های تلفیقی و داوطلبان جدید اقدام کند.

Contents

۲	مقدمه
۳	شرح خدمات پروژه
۷	خلاصه گزارش
۸	برگزاری نشست‌های عمومی و خصوصی با جامعه هدف و بهره‌گیری از ابزارهای مشارکتی در این راستا
	برگزاری نشست‌های تحلیلی با جامعه هدف در راستای تحلیل اینکه کشاورزی تلفیقی چگونه می‌تواند تکمیل کننده
۸	فعالیت‌های پیشین آنها باشد
۸	تعامل با آقای فخرعلی صادقی و آقای حسامی
۹	نشست با خانواده آقای محمدحسین حسامی
۱۱	نشست با خانواده آقای حبیب اله منافزاده
۱۶	جلسات عمومی با زنان روستا
۲۰	نشست‌ها با خانواده آقای علی صالحی
۲۸	نشست با خانواده افسانه شوقی
۳۱	نشست با خانواده ابراهیمزاده
۳۴	جستجو، شناسایی و عرضه فعالیت‌های تلفیقی و ایجاد زمینه شناخت جامعه هدف با این نوع فعالیت‌ها
۳۴	شناسایی کشت گیاهان دارویی و علوفه‌ای، کاربلدها و محققین مربوطه
۳۵	شناسایی فعالیت پرورش قارچ و کاربلد آن
۳۵	شناسایی تولید ورمی کمپوست
۳۶	گام‌های آتی
۳۷	موانع و مسائل مربوط به روند اجرایی کل پروژه تلفیقی
۳۷	درس آموخته‌ها

تیم مجری توانستند در نشست‌ها و انجام تحلیل‌های متوالی، در طول اجرای پروژه در سال دوم به مواردی دست یابند که می‌توانند زمینه انجام فعالیت‌های تلفیقی را فراهم آوردند. از جمله این موارد می‌توان به کشت گیاهان جدید از جمله سورگوم و بادام زمینی اشاره نمود که ابتدا به صورت آزمایشی و در سطوح کوچک توسط گروه هدف کشت شدند و تیم در طول فصل سعی نموده است تا با ایجاد ارتباط متقابل میان افراد و همچنین انجام تحلیل‌ها و در نتیجه استخراج تصمیمات در جمع‌های خانوادگی بعد اجتماعی پروژه را تقویت نمایند. به نظر می‌رسد شروع فعالیت‌ها از جمع‌های خانوادگی و آغاز فعالیت‌های کشاورزی مرتبط با آب می‌تواند زمینه فعالیت‌های تلفیقی را به مرور زمان فراهم نماید.

تیم مجری از سایر فعالیت‌های مشارکتی نیز غافل نبوده و با شناسایی مشکلات عمومی روستا و ترغیب جامعه محلی به تشکیل جلسات عمومی و ایجاد روحیه اتحاد و تعاون سعی در رفع مشکلات و نیازهای جامعه هدف و رسیدن به راه‌حل‌ها توسط خودشان داشته است؛ هرچند این مسئله نیازمند صرف زمان زیادی می‌باشد تا افراد جامعه محلی به توانایی‌های خود پی برده و نسبت به رفع مشکلات خود آگاهانه تصمیم گرفته و اقدام نمایند.

برگزاری نشست‌های عمومی و خصوصی با جامعه هدف و بهره‌گیری از ابزارهای مشارکتی در این راستا

با توجه به این‌که کشاورزان سال‌ها است با روش‌های خود کشاورزی می‌کنند و برای مقابله با خطرات و رفع مشکلات گاه‌گاهاً راه‌حل‌های خاص خود را دارند و در برخی از موارد نیز اظهار ناتوانی در رفع مشکلات‌شان می‌کنند. لذا تیم مجری قبل از اینکه کشاورزی تلفیقی را به‌عنوان یک راه‌حل برای جامعه هدف معرفی کند سعی در تحلیل وضعیت فعلی کشاورزی با همراهی جامعه هدف دارد تا بتواند با هم‌فکری خود افراد جامعه محلی به راه‌حل‌هایی دست یابد چه بسا که ممکن است آن راه‌حل‌ها بالقوه تلفیقی باشند و در صورت امکان بتوانند با انتخاب افراد جامعه محلی بالفعل شوند. بنابراین در این راستا نشست‌های عمومی و خصوصی با جامعه هدف برگزار شد.

برگزاری نشست‌های تعلیمی با جامعه هدف در راستای تحلیل یک‌ک‌کشاورزی تلفیقی چگونگی تولید تمکین‌کننده حمایت‌های بیش‌آنها باشد

تعامل با آقای فخرعلی صادقی و آقای حسامی

در مورخه ۹۸/۱۰/۰۵ تیم تسهیل‌گر در محوطه روستا با آقای فخرعلی صادقی و آقای حسامی گفتگویی داشته است که در آن آقای حسامی از فروش نرفتن محصولات در سال گذشته صحبت می‌کنند و این‌که بیش‌تر زردآلوهایی که داشتند زمین ریخته شده و از بین رفته است. تیم سوالاتی از او می‌پرسند مبنی بر این‌که چطور شده که محصول زمین ریخته و آن را جمع‌آوری نکردند. آقای حسامی می‌گویند که همسرشان پا درد دارد و نمی‌رسد که محصول را جمع‌آوری و خشک کند تا حداقل درآمدی شود و با این‌که پسرانش در کشاورزی به او کمک می‌کنند ولی عروس هایشان خیلی علاقه‌ای به کار کشاورزی ندارند و زمانی که محصول به صورت تازه خوری به بازار عرضه نمی‌شود پای درخت ریخته و از بین می‌رود و کسی نیست که آن را جمع‌آوری و خشک کند. (گاهی کشاورزان به دلیل پایین بودن قیمت تازه‌خوری محصول، از عرضه آن به بازار خودداری می‌کنند و البته زردآلو گیاهی است که در صورت عدم برداشت به‌هنگام، بیش‌تر آن پای درخت می‌ریزد).

تیم سوال می‌پرسد خوب چطور است که در این مورد از سایر افراد در روستا بهره بگیرند و شاید کسانی باشند در روستا که محصول را برداشت و خشک کنند و پس از فروش درصدی از سود آن را با آقای حسامی تقسیم کنند. ولی آقای حسامی بیان می‌کنند که تا به حال این کار را انجام نداده‌اند و به آن فکر نکرده‌اند.

آقای صادقی که تا اکنون شنوده بودند گفتند که خیلی از محصولات هستند که سود خوبی هم دارند ولی کشاورزان به آن اهمیت نمی‌دهند و به فراموشی سپرده‌اند از جمله وجود درخت سنجد در روستا که یک گیاه کم‌آفت و بی‌توقعی است و

سال‌هاست که در روستا هستند و کسی حتی برای مصرف شخصی نیز آن‌ها را برداشت نمی‌کند. ایشان بیان کردند که درخت سنج‌دی در کنار منزل‌شان دارند که متوجه شدند یک فرد بیرونی هر چند وقت یک‌بار می‌آید و آن‌را برداشت می‌کند اوایل فکر می‌کردند برای مصرف شخصی است بعدها متوجه شدند آن فرد محصول درخت را برداشت کرده و به فروش می‌رساند. گفتگو به الگوی کشت منطقه کشیده می‌شود و آقای صادقی عنوان می‌کنند که در یکی از روستاهای اطراف برخی از گیاهان دارویی از جمله بیدمشک و نعنای فلفلی در سطح وسیع کشت می‌شود ولی نمی‌دانند که صاحب آن مزارع چه کسانی هستند و تا به حال از کسی راجب آن محصولات سوال نپرسیده‌اند که سود حاصل از کشت آن محصولات چگونه است. و خلاصه در طی گفتگوها صحبت از محصول بادام‌زمینی نیز می‌شود که آقای صادقی و حسامی هر دو علاقه‌مند به کشت آزمایشی آن می‌شوند.

نشست با خانواده آقای محمدحسین حسامی

بر اساس صحبت‌هایی که با فخرعلی صادقی و محمدحسین حسامی انجام گرفت تیم ترغیب شدند که با خانواده آقای حسامی تعاملات بیش‌تری داشته باشند و با توجه به این‌که افزایش وابستگی افراد در درون خانواده و اتخاذ تصمیمات خانوادگی که در آن اعضای خانواده نقش فعالی داشته باشند خود یکی از ارکان مفاهیم پروژه تلفیقی می‌باشد؛ لذا با نشست‌های خصوصی متعدد با خانواده آقای حسامی تیم توانستند با پسران و عروس‌های این خانواده ارتباط برقرار کنند. تشریح این نشست‌ها به قرار ذیل می‌باشد.

در نشستی که در مورخه ۹۹/۰۴/۱۰ تیم با خانواده آقای حسامی داشتند توانستند با آقای سعید حسامی (پسر کوچک آقای حسامی) و همسرشان (خانم اشرفی) گفتگویی داشته باشند. در این نشست مشخص شد که همسر سعید حسامی به دنبال فعالیت در زمینه خشکبار می‌باشند. او بیان کردند که چند باری در منزل اقدام به خشک کردن میوه‌های باغ خود کردند ولی محصول حاصل شده، بازار پسندی خوبی نداشته است و به گفته خود در تلاش بودند تا با خانواده خود دستگاه خشک‌کنی تهیه کنند و در این زمینه فعالیت هدفمندی داشته باشند. آقای سعید حسامی در تکمیل صحبت‌های همسر خود گفتند که دوست دارند همسرشان فعالیت داشته باشد ولی از نظر او در ابتدای فعالیت، هزینه کردن برای خرید دستگاه خشک کن را قبول ندارند و معتقدند که هر کاری می‌بایست در مقیاس کم شروع شده و به مرور با درآمد حاصل شده از آن تجهیزات لازم را فراهم کرد.

در ادامه گفتگوها تیم عنوان کردند که به چند روش می‌توانند خانم اشرفی را همراهی کنند. ابتدا این که می‌توانند کاربلدی را معرفی کنند که نحوه صحیح خشک کردن میوه‌ها را بدون نیاز به دستگاه آموزش دهند و در وهله دوم در صورت اقدام جدی و هدفمند خانم اشرفی و چند نفر از افراد خانواده او، با تشکیل صندوقی خود بتوانند برای تهیه اقلام مورد نیاز اقدام کنند.

در ادامه صحبت‌ها با خانواده حسامی آقای سعید حسامی به مشکل گرانی کودهای شیمیایی اشاره کردند. تیم از او سوال کردند: «شما کار دامداری نیز انجام می‌دهید. آیا از کوددامی برای مزارع خود استفاده نمی‌کنید.» آقای حسامی در پاسخ گفتند: «استفاده می‌کنیم ولی با استفاده از کود دامی در مزارع با مشکل علف‌های هرز مواجه می‌شویم». در ادامه تیم در این مورد با آقای حسامی صحبت کردند که می‌شود به جای مصرف کود دامی تازه و ایجاد مشکل در مزارع از کوددامی پوسیده استفاده کرد. آقای حسامی بیان کردند که زمان کافی برای نگه داشتن کوددامی تا پوسیده شدن آن ندارند و مجبور هستند که کوددامی را به صورت تازه استفاده کنند. تیم در پاسخ گفتند: می‌شود فعالیت‌هایی انجام داد که روند پوسیده شدن کوددامی را تسریع کرد. به طور مثال کشاورزانی هستند که با استفاده از کرم‌های خاکی و تبدیل کوددامی به ورمی کمپوست این مشکل را رفع کردند و ضمن این که قدرت کوددامی با این اقدام افزایش می‌یابد.

در ادامه سعید حسامی کنجاو شدند که با افرادی که ورمی کمپوست را تولید می‌کنند آشنا شوند ولی به گفته خود این را به زمان مناسبی که به فراغت خاطری برسند موکول می‌کنند.

در نشست در مورخه ۹۹/۰۴/۱۸ با خانواده آقای حسامی؛ محمد حسین حسامی (پدر خانواده) به تیم گفتند که: «اگر در خاطرتان باشد با شما قبلاً راجب کشت بادام زمینی صحبت‌هایی داشتیم. ولی به دلیل بیماری قلبی که داشتم من نتوانستم آن را کشت کنم ولی پسر بزرگام در سطح کوچکی این گیاه را به صورت آزمایشی کشت کرده است»

تیم راغب شدند تا با پسر بزرگ‌تر آقای حسامی گفتگویی داشته باشند و قرار بر نشست دیگری گذاشته شد.

در مورخه ۹۹/۰۵/۱۱ تیم توانستند با آقای وحید حسامی (پسر بزرگ آقای حسامی) و همچنین همسر او دیدار و گفتگویی داشته باشند. در این گفتگو وحید حسامی گفتند که علاقه بسیاری به کشت گیاهان جدید دارند و بادام زمینی را نیز به صورت آبیاری قطره‌ای نوار تیپ کشت کردند. در میان صحبت‌ها همسر او نیز به گفتگو پیوستند و اظهار کردند که همسرشان با این که به کشت گیاهان جدید علاقه‌مند هستند ولی رسیدگی کافی به محصولات ندارند و او هست که در سال چند بار مزرعه را به خاطر وجود علف‌های هرز وجین می‌کنند.

آقای محمد حسین حسامی نیز بیان کردند حاضر هستند زمین‌های خودشان را در اختیار پسرشان قرار دهند تا او هر محصولی که خواستند کشت کنند ولی به شرطی که رسیدگی کافی به محصول داشته باشند.

در این نشست صحبت‌های زیادی در مورد گیاهانی که در گذشته در منطقه کشت می‌شدند و بازدهی خوبی داشته‌اند ولی به مرور به فراموشی سپرده شدند صحبت به میان آمد. به گفته آن‌ها حتی در زمان‌های دور در منطقه ای از روستا؛ «برنج» و «بزرک» کشت می‌شد که بعدها کنار گذاشته شدند. وحید حسامی اشاره کردند که علاقه‌مند هستند که نوعی از گیاه برنج را به نام محلی «چلتیج» کشت کنند ولی نمی‌دانند بذر آن را چگونه می‌توانند تهیه کنند. تیم به او گفتند که برنج گیاهی

هست که نیاز به آبیاری زیادی دارد و او در پاسخ گفتند می‌شود آن را با نوار تیپ آبیاری نمود ولی دارای درآمد بیش‌تری است.

در ادامه تیم با همراهی وحید حسامی به مزرعه او رفتند در این مزرعه چند ردیف بادام زمینی کشت شده بود. تیم به آقای حسامی گفتند چطور است که کشت این گیاه به صورت هدفمندتری انجام شود و در صورتی که آقای حسامی از کشت آن راضی باشند می‌توانند سطح کشت را افزایش دهند و تیم نیز در این زمینه، کاربردی را با او همراه می‌کنند تا دچار مشکل نشوند. آقای حسامی از این ایده استقبال کرده و گفتند در فرصتی که پیش بیاید حاضرند با کاربرد دیدار و گفتگویی داشته باشند.

نشست با خانواده آقای حبیب اله منافزاده

در مورخه ۹۸/۱۰/۶ تیم تسهیل‌گر نشستی خصوصی با خانواده آقای حبیب‌الله منافزاده داشتند در این نشست همسر آقای منافزاده، پسر (توحید منافزاده) و همسر او نیز حضور داشتند. در تعاملات و نشست‌هایی که تیم تسهیل‌گر در سال گذشته با خانواده آقای منافزاده داشتند آنها علاقه‌مند به کشت آزمایشی زعفران در یکی از مزارع خود بودند که بعدها با انجام آزمون خاک و مناسب نبودن خاک مزرعه برای کشت زعفران از تصمیم خود منصرف شدند و آقای توحید منافزاده تمایل به راه‌اندازی گلخانه نیز داشتند.

از نظر تیم تسهیل‌گر تمایل داشتن به معنای این نیست که حتماً آن فرد یا افراد آن فعالیت را انجام خواهند داد بلکه همه‌ی این موارد افکار و ایده‌هایی هستند که افراد جامعه محلی در ذهن دارند و کمک به شفاف کردن این افکار و ایده‌ها موجب می‌شود که افراد جامعه محلی از تمامی جوانب افکار و ایده‌های خود را بررسی کرده و در نهایت بتوانند تصمیم جدی‌تر و عملی‌تری بگیرند.

در نشست با خانواده آقای منافزاده تیم در بین صحبت‌ها با آقای توحید منافزاده سعی در ثبت ایده‌های ایشان داشت از جمله این‌که اگر بخواهند در یک مزرعه و یا یک گلخانه کشتی داشته باشند چه نوع گیاهی می‌خواهند کشت کنند و این گیاه چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد. علت انجام این تحلیل با آقای توحید منافزاده در این بود که تیم متوجه شد که صحبت‌ها به سمت انواع محصولات کشیده می‌شود بدون این‌که نتیجه‌ای حاصل شود. بنابراین معیارهایی که در نهایت آقای منافزاده برای کشت یک محصول داشتند به قرار ذیل می‌باشد:

۱. گیاهی کشت شود که حالت اشباع (در همه جا و توسط همه کشاورزان کشت نشود) نداشته باشد

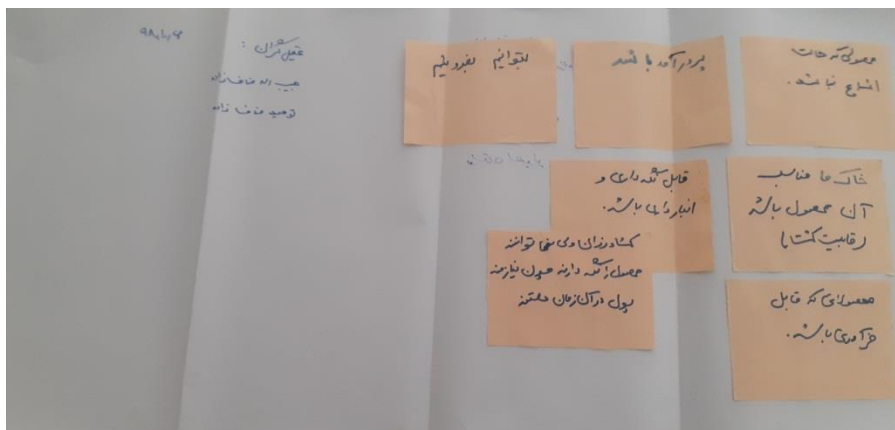
۲. خاک مزرعه مناسب کشت آن گیاه باشد

۳. آن محصول یا گیاه قابل فرآوری باشد

۴. پردرآمد باشد

۵. قابلیت نگهداری و انبارداری بالایی داشته باشد

۶. بتوان به راحتی آن را فروخت (بازار فروش داشته باشد).

تصویر ۱: سفره تحلیل معیارهای انتخابی آقای توحید مناف؛ زاده برای کشت گیاه جدید

این تحلیل به تیم مجری کمک می کند تا با معیارهای که کشاورزان برای انتخاب گیاهان جدید برای کشت دارند آشنا شوند و اگر قرار باشد گیاهان جدیدی وارد الگوی کشت منطقه شود می بایست تامین کننده این معیارها باشند.

در میان تحلیل‌ها آقای توحید منافزاه به این موضوع نیز اشاره می‌کند که در برخی مواقع پس از برداشت محصول اگر بتوانند آن‌را انبار کنند و در زمان مناسب که تقاضا برای آن محصول بالاست آن‌را به بازار عرضه کنند سود بالاتری به دست می‌آورند ولی مشکل این است اغلب کشاورزان در آن موقع نیاز به پول داشته و مجبور به فروش محصول با قیمت‌های پایین می‌شوند.

در طی صحبت‌ها تیم متوجه شدند که خانواده آقای منافزاده نوع کشاورزی را انجام می‌دهند که شباهت بسیاری به کشاورزی تلفیقی دارد و اکثر محصولات را خود کشت کرده (به صورت مخلوط) و به خرید مایحتاج از بازار وابستگی ندارند. بنابراین تعاملات با این خانواده ادامه دار شده و بر این اساس نشست‌های بعدی نیز صورت پذیرفت.

در نشست‌های کشاورزی و غیر کشاورزی که خانواده آقای منافزاده برگزار شد (قبل از این تاریخ نیز تیم تسهیل‌گر دو نشست دیگر با این خانواده داشتند که بیش‌تر به صحبت‌های عمومی گذشته است). با استفاده از ابزار نمودار جریان سیستمی تمامی فعالیت‌های کشاورزی و غیر کشاورزی که خانواده آقای منافزاده انجام می‌دهند ثبت شده و ارتباط میان این فعالیت‌ها با

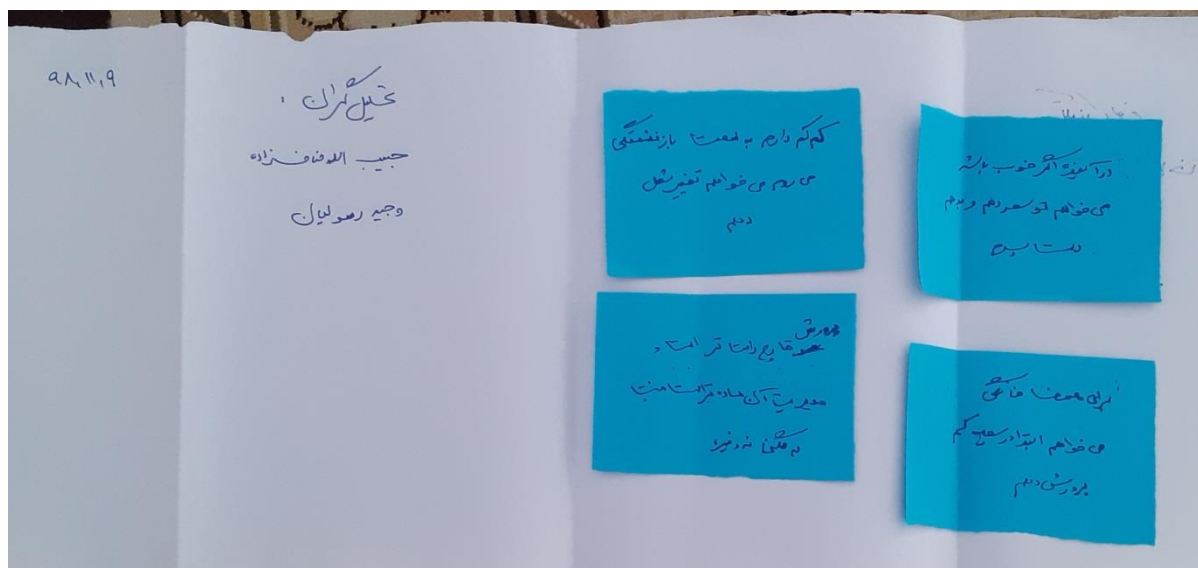
[illegible]

تحلیل دیگری که از سفره جریان سیستمی به دست آمد اهمیت برخی از محصولات از جمله گندم بود از نظر آقای مناف زاده گندم محصول پراهمیتی است چرا که درآمد حاصل از آن صرف هزینه کشت و داشت محصولات بهاره می شود.

کشت یونجه نیز حائز اهمیت است چرا که موجب تقویت خاک شده و در کنترل علف های هرز یکساله در مزارع موثر می باشد بنابراین این گیاه علاوه بر تامین خوراک دام با قرارگیری در تناوب کشت بر عملکرد محصولات دیگر تاثیر غیرمستقیم دارد این تاثیر از دیدگاه آقای مناف زاده مثبت می باشد

۱۳

انتخاب پرورش قارچ این است که مدیریت این فعالیت آسان تر می باشد و کار سبک تری است. لازم به توضیح می باشد در نوع کشاورزی که این خانواده انجام می دهند مدیریت مزرعه به علت چندکشتی بودن زمان و فعالیت بیش تری را می طلبد که خود کار مشکلی می باشد.

تصویر ۳: سفره تحلیلی دلایل آقای منافزاده برای کاهش فعالیت های کشاورزی و انتخاب پرورش قارچ

با پیگیری های بسیار تیم سعی کردند که دوباره پرورش قارچ خانواده آقای منافزاده را همراهی کنند ولی در ادامه به دلیل بیماری پدر آقای منافزاده و مراقبت او از پدرشان و نداشتن فرصت کافی وقفه ای در برنامه ریزی های انجام گرفته صورت پذیرفت.

پس از گذشت دو ماه تیم دوباره به سراغ خانواده آقای منافزاده رفتند. در گفتگوها مشخص شد آقای منافزاده تعداد دام خود را افزایش داده و به گفته خود مکانی برای انجام پرورش قارچ ندارند.

در صحبت ها در مورد پرورش دام با آقای منافزاده تیم دوباره به سفره نمودار جریان سیستمی که با خانواده آن ها انجام داده بودند برگشتند و با آقای منافزاده در مورد آن سفره مجدداً صحبت هایی انجام گرفت. سوال در مورد این که فعالیت کشاورزی آقای منافزاده چگونه می تواند به دامداری او رونق بیش تری دهد موردی بود که آقای منافزاده راجب آن ایده جدیدی را مطرح کردند.

حبیب اله منافزاده بیان کردند که مشاهده کردند که در کشور ترکیه دامداران گیاهی را کشت می کنند که محصول خوبی می دهد و ضمن این که به دلیل داشتن پروتئین بالا برای دام خوراک مفیدی می باشد. به گفته او نام محلی این گیاه (پلیج)

است که در سال‌های دور در ارومیه به صورت خود رو در مزارع رشد می‌کرد و در حال حاضر اگر بذر آن را داشته باشند علاقه‌مند هستند آن را کشت کنند.

از آن جایی که تیم مجری نام علمی این گیاه را نمی‌دانند و در واقع برای‌شان مشخص نیست که منظور آقای منافزاده دقیقا چه نوع گیاهی هست، لذا در این مورد تحقیقاتی انجام دادند و چند نوع گیاه را به آقای منافزاده نشان دادند که در صورت شناسایی این گیاه بذر آن را تهیه کرده و در اختیار او قرار دهند. به نظر می‌رسد گیاه مدنظر حبیب‌اله منافزاده شباهت‌هایی به گیاه علوفه‌ای ماشک دارد. هر چند آقای منافزاده گیاه ماشک را به گیاه مدنظر خود شبیه می‌دانند ولی هنوز معتقدند گیاه پلیچ یک نوع دیگری می‌باشد. در نهایت او تصمیم گرفتند که گیاه ماشک را به صورت آزمایشی کشت کنند و تیم نیز همچنان سعی نمایند تا گیاه مدنظر او را شناسایی کنند.

خانواده آقای منافزاده به کشت گیاه بادام‌زمینی نیز علاقه‌مند بودند. در نشست‌هایی که در جمع‌های چند نفره از زنان روستا برگزار می‌شدند در میان صحبت‌ها از کشت بادام‌زمینی سخن به میان آمده بود که موجب شد خانم رسولیان (همسر آقای منافزاده) نسبت به کشت این گیاه کنجکاو شوند؛ فلذا او با همراهی همسرش در سطحی کوچک گیاه بادام‌زمینی را کشت کردند.

در مورخه ۹۹/۰۷/۲۱ تیم از خانواده محمدیان (کار بلدان محلی در زمینه کشت گیاه بادام‌زمینی) دعوت کردند تا از مزرعه بادام‌زمینی کشت شده بازدید کنند و خانواده منافزاده را راهنمایی کنند.

در بازدیدی که آقای محمدیان و عروس‌شان از مزرعه خانم رسولیان انجام دادند نکاتی را درباره کشت و برداشت این گیاه بیان کردند:

- عمر گیاه بادام‌زمینی ۹۰ روز است بنابراین طول فصل رشد آن سه ماه می‌باشد.
- در هنگام کشت می‌بایست پوسته بذر را جدا کرده و سپس کشت نمود، میزان رطوبت خاک در هنگام کشت نیز باید به حدی باشد که بذر خشک و پوسیده نشود.
- در هنگام رسیدن می‌بایست هر بوته ۱۰۰ تا ۱۲۰ عدد بادام‌زمینی داشته باشد در حالی که آبیاری زیاد موجب شده است خاک سفت شود و عملکرد کاهش پیدا کند.
- بهترین زمان کشت در ارومیه اواسط اردیبهشت ماه می‌باشد و اواخر مرداد نیز باید برداشت شود.
- پس از برداشت محصول می‌بایست بذرها همراه با پوسته خشک شوند و پوسته آن‌ها جدا نشود.
- میزان درآمد این محصول در هکتار در صورت کشت اصولی در حدود ۹۰ میلیون تومان می‌باشد.
- بذر بادام‌زمینی شمال برای کشت مرغوب‌تر از بذر بادام‌زمینی کشت شده در پارس‌آباد می‌باشد.

در نهایت خانم رسولیان گفتند که با همسرشان صحبت خواهند کرد و برای کشت این گیاه در سال آتی تصمیم‌گیری خواهند نمود.

تصاویر ۴: بازدید خانواده محمدیان از مزرعه کشت آزمایشی بادام‌زمینی خانواده منافزاده

جلسات عمومی با زنان روستا

در طول فرآیند تعاملات با جامعه محلی بنا به درخواست زنان روستا نشست‌ها با زنان به صورت عمومی درآمد. در ادامه در طی فرآیندی وضعیت کشاورزی روستا از دیدگاه زنان کشاورز روستا تحلیل گردید که به شرح ذیل می باشد:

در جلسه ای با حضور ۷ نفر از زنان روستا که در مورخه ۹۸/۱۰/۲۲ برگزار شد زنان روستا از میزان رضایت و یا عدم رضایت خود از وضعیت کشاورزی حال حاضر روستا صحبت کردند و در طی گفتگو به مشکل علف‌های هرز و شیوع بیماری‌های مختلف اشاره کردند که موجب شده است تا با محدودیت کشت مواجه شوند و ضمن کاهش عملکرد در تمامی محصولات دیگر نمی‌توانند محصولات حساس مثل کدو، آفتابگردان و گوجه‌فرنگی را در همه مزارع کشت کنند. از طرفی محصولات ارزان شده و با افزایش قیمت نهاده‌های کشاورزی کشاورزان متضرر می‌شوند. در اولویت‌بندی مشکلات مطرح شده با ابزار ماتریس زوجی تقلبی بودن سموم و کودهای شیمیایی دارای اهمیت بود. از دیدگاه زنان؛ زمانی که کودهای شیمیایی بی‌کیفیت باشند

موجب می‌شود تا محصول افت پیدا کند و سموم بی‌کیفیت نیز در کنترل آفات و بیماری‌ها اثربخش نبوده و به کاهش محصول منجر می‌شود.

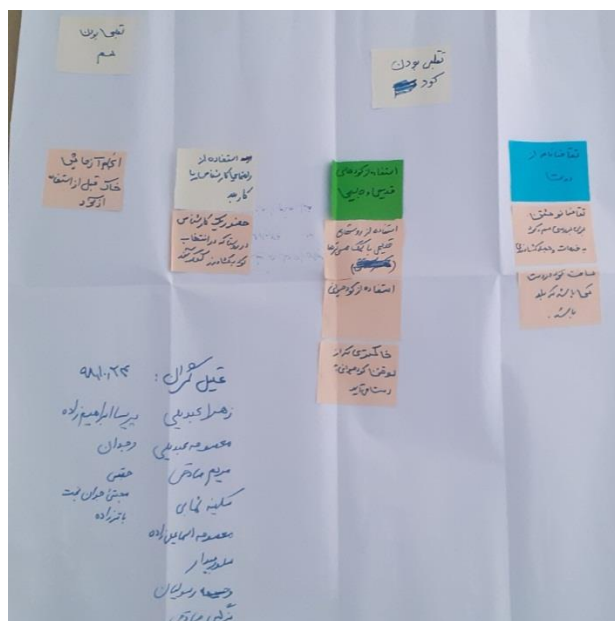
ارواح	جمع	تسموم	بیماری‌ها	آفات	تسموم
۱	۳	تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات
۲	۵	تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات
۳	۲	تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات
۴	۱	تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات

تسموم	بیماری‌ها	آفات	تسموم
تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات
تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات
تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات
تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات	تسموم حشرات

تصویر ۵: سفره بررسی مشکلات کشاورزی با زنان روستا

لازم به توضیح می‌باشد این جلسات با داوطلبی خود زنان شرکت کننده در نشست‌ها در منازل آنها برگزار می‌شدند. جلسه دوم با زنان روستا در مورخه ۹۸/۱۰/۲۴ در منزل خانم صادقی برگزار شد که همسر ایشان نیز در این نشست مشارکت داشتند در این جلسه که ۱۲ نفر از زنان روستا حضور داشته‌اند در ادامه بحث و گفتگوی قبلی که مشکل سموم و کودهای شیمیایی تقلبی مطرح شده بود از افراد خواسته شد تا راه‌حل‌هایی که برای رفع مشکل به ذهن‌شان می‌رسد را مطرح نمایند که در طی بحث و گفتگوی یک ساعت و نیم راه‌حل‌ها برای رفع مشکل بی‌کیفیت بودن کودهای شیمیایی بدین شکل از سوی افراد حاضر بیان و دسته‌بندی شد.

۱. یک درخواست از سوی تمامی کشاورزان روستا نوشته شود و به جهاد کشاورزی ارائه شود که در آن از مسئولین خواسته شود به مسئله کود رسیدگی کنند
۲. کشاورزان از کودهای حیوانی و طبیعی که در گذشته استفاده می‌شده و نتیجه بخش بوده برای تقویت خاک مزارع استفاده کنند
۳. کشاورزان از کارشناس و کاربلد برای استفاده از کودهای شیمیایی، مشاوره و راهنمایی بگیرند.
۴. قبل از مصرف کود از آزمون خاک استفاده شود.

تصویر ۶: سفره بررسی راه‌حل‌ها برای رفع مشکل اولویت دار با زنان

جلسه سوم با حضور ۱۵ نفری از زنان روستا در مورخه ۹۸/۱۰/۲۸ در منزل آقای منافزاده و خانم رسولیان برگزار شد. در این جلسه راه‌حل‌های پیشنهاد شده در جلسه قبل مورد بررسی مجدد قرار گرفت تا ضمن مشخص شدن داوطلبین برای اجرایی کردن هر کدام از راه‌حل‌ها موانع و مشکلات موجود برای اجرای هر راه‌حل نیز بیان شود تا در ادامه به صورت اختصاصی با هر کدام از گروه‌ها بتوان در مورد آن موانع گفتگو کرد.

در این نشست برای راه حل اول ابتدا بانوان داوطلب شدند تا آن را با مردان مطرح کرده و پی‌گیر باشند برای راه‌حل دوم نیز ۸ نفر از زنان داوطلب برای پی‌گیری شدند ولی افراد موانع استفاده از کودهای دامی و حیوانی را این‌گونه عنوان کردند؛ کود دامی در دسترس تمامی افراد نیست و از طرفی گران می‌باشد و افرادی که خود پرورش دام دارند کود حیوانی را برای مصرف مزارع شخصی نگه می‌دارند که حتی برای مصرف در مزارع خودشان نیز کافی نمی‌باشد و از طرفی استفاده از کودهای دامی میزان آفت کرم را در مزارع افزایش می‌دهد چرا که اکثراً اجازه پوسیدگی کامل به آن داده نمی‌شود (کود حیوانی برای مصرف می‌بایست کاملاً پوسیده باشد و وقتی به صورت تازه استفاده می‌شود موجب افزایش علف هرز در مزرعه می‌شود) زنان خانواده‌هایی که خود دام پرورش می‌دهند اظهار کردند که چون مکانی برای نگه داشتن کود حیوانی ندارند مجبور می‌شوند آن را سریع‌تر استفاده کنند که در این صورت کود به مرحله پوسیدگی کامل نمی‌رسد.

مشکل	راه حل ها	صواب و نادرستی ها	داوطلبی	پی گیری کننده	زمان اجرا
تکمیل جدول	تغییر نام از دست	حق است بر دست	تغییر نام	عنبره منوچا - فیا مختاری - وسمه رسولی - رنا حلیج	آن جلسه
استفاده از کودهای طلایی و خنثی	همه ذخیره	لحمود کود میانی است	عنبره منوچا - حلیج	حلیج	
	پیشن آید و در کمره	و سمه رسولی - جاری	راه		
	است	سودر بیدار - مارک حلیج			
	مال اول - زمین کج				
	سمنورج اصفهان کند				
	سورانی کود میانی				

تصویر ۷: سفره تحلیل راه حل های بیان شده با زنان روستا

تیم تسهیل گر تصمیم گرفت تا برای هر راه حل ارائه شده مسیری جدا با داوطلبین برای پی گیری و اجرای هر راه حل طی نماید تا بتوانند بر رفع موانع برای اجرای هر راه حل به صورت مفصل تری به تحلیل بپردازند. از طرفی زنان در این جلسه برای اجرای راه حل هایی که خود ارائه کرده بودند مصمم نبوده و تردید داشتند و آن را این گونه بیان می کردند که می بایست مردان در این مورد نظر و تصمیم بگیرند.

لذا تیم تسهیل گر به آنها فرصتی داد تا مسئله و فرآیند طی شده را در منزل و بین اعضای خانواده خود مطرح کنند و در صورت تمایل تیم تسهیل گر چه به صورت نشست خصوصی با آن خانواده و چه در نشست های عمومی می توانند مسئله را پی گیری کنند.

پس از وقفه ای تیم مجدداً تعاملات خود را با جامعه محلی از سر گرفتند. لازم به توضیح می باشد در این مدت شرایط پیش آمده در کشاورزی مسائل جدیدی را برای کشاورزان پیش آورده است. از مهم ترین آن می توان به گرانی ناگهانی و چند برابری کودهای شیمیایی اشاره کرد که کشاورزان را با چالشی جدی مواجه نموده است. در دیدار و تعامل مجدد با زنان و مردان روستا آن ها به این مسئله اشاره بسیار کردند و حال سوال این است که چگونه می توان در این شرایط کشاورزی به صرفه ای داشت.

تیم در این تعاملات سعی کردند، با افراد گریزی به جلساتی داشته باشند که در چند ماه گذشته با زنان روستا برگزار کردند و به آن ها یادآوری کنند که آن جلسات به صورت اختصاصی در مورد مشکلی برگزار می شدند که در حال حاضر به عنوان چالشی به روز برای کشاورزان مطرح است و جالب آن که در آن جلسه توسط خود افراد حاضر راه حل هایی مطرح شدند که

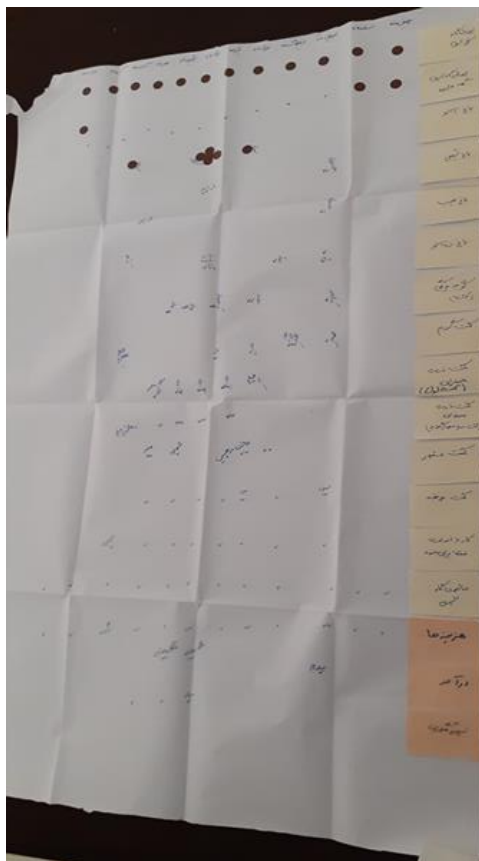
مورد پی‌گیری قرار نگرفتند و پیشنهاد تیم به زنان این بوده است که در صورت تمایل می‌توان آن جلسات را به صورت گسترده تر و با همراهی مردان روستا پی‌گیری نمود و شاید بتوان برای مسئله پیش روی کشاورزان به راه‌حلهایی دست یافت که مشکل عموم جامعه محلی را رفع نماید. زنان در این رابطه اظهار کردند که چاره‌ای جز هم‌اندیشی نداشته و نیاز است برای مسئله کود تصمیم جدی‌تری اتخاذ کنند.

لازم به توضیح است تیم در این رابطه سرعت فعالیت‌ها و اقدامات خود را با نیازها و درخواست کشاورزان منطبق نموده است.

نشست‌ها با خانواده آقای صالحی

تیم تسهیل‌گر در مورخه ۹۸/۱۰/۱۶ نشست خصوصی با خانواده علی صالحی داشته است. ایشان جوان کشاورزی هستند که به همراه مادرش زندگی می‌کند در این نشست تیم در طی گفتگو متوجه شدند که آقای صالحی برای رفع برخی از مشکلات خود از راه‌حلهایی بهره برده‌اند که می‌تواند با مقوله تلفیقی در ارتباط باشد. از جمله این‌که در سال گذشته برای تهیه خوراک دام خود از برادرشان گاو و گاو گندم خریده‌اند، ضمن اینکه برای این منظور گندم خود را نیز به دولت نفروخته است. به جای اجاره دادن درختان زردآلو نیز ترجیح می‌دهد که میوه آن‌ها را خشک کرده و به بازار عرضه نماید. بنابراین برای بررسی و تحلیل بهتر؛ جلسات و نشست‌های دیگری نیز با ایشان برنامه‌ریزی شد.

در نشست دوم با خانواده آقای صالحی در مورخه ۹۸/۱۱/۰۷ عمده فعالیت‌هایی که ایشان در طول سال برای گذران زندگی انجام می‌دهند با ابزار تقویم فصلی ثبت شد و زمانی که برای هر کدام از فعالیت‌ها اختصاص می‌دهند مشخص گردید.

تصویر ۸: سفره تقویم فصلی خانواده علی صالحی

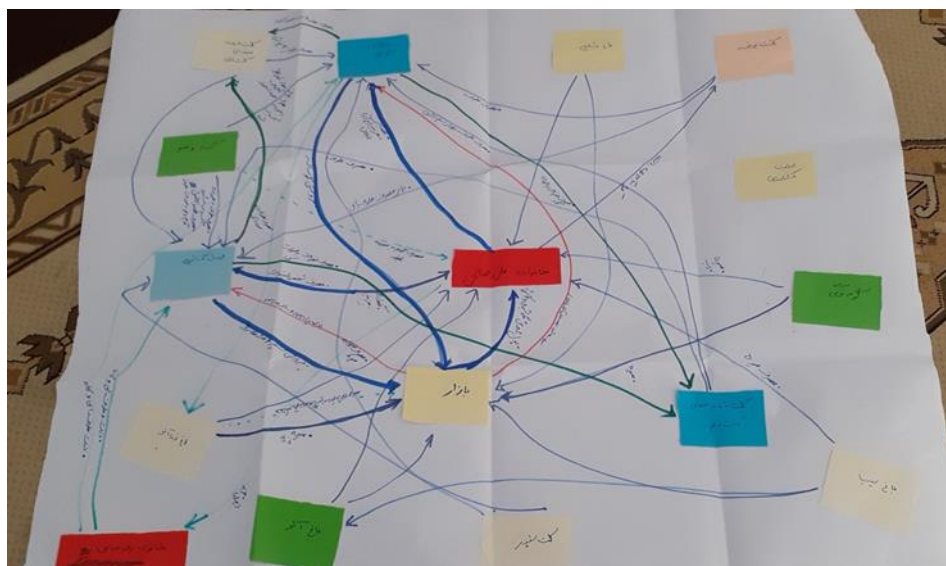
در نشست سوم با خانواده علی صالحی در مورخه ۹۸/۱۱/۱۴ فعالیت‌های ثبت شده قبلی بر روی سفره نمودار جریان سیستمی قرار گرفت تا ارتباطات میان فعالیت‌ها تحلیل شود.

در جریان تحلیل مشخص شد که عمده درآمد خانواده صالحی از پرورش گاو گوشتی به دست می‌آید و از طرفی عمده هزینه خانواده نیز صرف نگهداری و پرورش گاو گوشتی و شیری می‌شود. کشت ذرت علوفه‌ای، یونجه، گندم، جو و شبدر صرف خوراک دام می‌شود و کود حیوانی حاصل از پرورش گاو نیز صرف مزرعه ذرت علوفه‌ای می‌شود، در این میان آقای صالحی مقداری از علوفه دام خود را نیز از برادرش خرید می‌کنند. در تحلیل‌ها آقای صالحی بیان کردند که با توجه به اینکه کشت گوجه‌فرنگی و باغات درآمد زیادی برای خانواده ندارد تصمیم دارند تا دامداری خود را توسعه بیشتری دهند بنابراین در طی سوال و پاسخ‌ها بین تیم تسهیل‌گر و آقای صالحی در رابطه با این که در صورت حذف سایر کشت‌ها آقای صالحی تصمیم دارند چه کاری در آن زمین‌ها انجام دهند؛ ایشان پاسخ دادند که می‌خواهند گیاه دیگری کشت کنند ولی دقیق نمی‌دانند چه گیاهی، نتیجه این تحلیل‌ها به این تصمیم ختم شد که با توجه به این که ایشان تصمیم به توسعه دامداری دارند بنابراین

کشاورزی‌شان نیز می‌تواند در راستای تقویت دامداری‌شان باشد. بنابراین کشت گیاه سورگوم به صورت آزمایشی برای جایگزین شدن با سایر کشت‌های غیرعلوفه‌ای و تکمیل سبد خوراک دام ایده‌ای بود که برای آقای صالحی جالب می‌بود.

با توجه به هم‌فهمی که از جریان سیستمی برای کشاورز و حتی تیم تسهیل‌گر حاصل شد دو مسیر را شاید بتوان تغییر داد که در این راستا باشد. مسیر اول شاید مسیر ترکیبات تغذیه‌ای جیره مستقیم دام‌ها باشد که بتوان با کمک گرفتن از یک کارشناس تغذیه‌ای دام ترکیبات مناسب‌تری انتخاب و استفاده کرد.

مسیر دیگر شاید تغییر الگوی کشت محصولات و علوفه‌هایی است که توسط کشاورز کشت می‌شود و در نهایت به مصرف علوفه‌ای دام‌ها می‌رسد. که هر دو مورد با در نظر گرفتن کاهش هزینه‌ها و افزایش درآمد کشاورز است. تصمیم‌گیری در هر مورد از این گام‌ها به نشست‌های بعدی موکول گردید.

تصویر ۹: سفره جریان سیستمی خانواده علی صالحی

در نشست‌های بعدی با علی صالحی، او تصمیم گرفتند که گیاه علوفه‌ای سورگوم را به صورت آزمایشی کشت کنند لذا تیم برای همراهی او نشست‌هایی را با محقق‌هایی که در این زمینه فعالیت داشتند برنامه‌ریزی کردند. شایان ذکر است با توجه به این که تیم مجری در روستای آماجالوی سفلی نیز در زمینه کشت سورگوم با یکی از کشاورزان همراهی داشتند لذا طی صحبت‌هایی آقای علی صالحی و آقای حسن کرامت از روستای آماجالوی سفلی را با یکدیگر آشنا کردند تا در قالب یک گروه روند کشت آزمایشی این گیاه را دنبال نمایند.

بر این اساس تیم در پی محقق‌هایی که در رابطه با گیاه سورگوم کار کرده باشند توانستند به کمک دکتر پیرزاد با دکتر ماهرخ در مرکز اصلاح بذر کرج، تعاملی داشته باشند. و در این تعاملات دکتر ماهرخ اطلاعاتی در خصوص نحوه کشت گیاه به تیم دادند.

و در نهایت دکتر افشار از موسسه تحقیقات ارومیه را برای همراهی به تیم معرفی کردند و در کنار این تعاملات و درخواست رسمی تیم از موسسه اصلاح بذر کرج، بذر سورگوم در اختیار کشاورزان قرار گرفت.

در تعاملات با دکتر افشار او بیان کرد که هر چند به صورت آزمایشی این گیاه را کشت کرده‌اند ولی متخصص در امر تغذیه دام می‌باشند و نیاز هست محقق زراعت نیز در این آزمایش تیم را همراهی کنند. اما تا حدودی خود او نیز می‌تواند در زمینه کشت کشاورزان را همراهی کنند و البته نحوه تغذیه صحیح این گیاه در خوراک دام را به کشاورزان آموزش خواهند داد.

در نهایت با هماهنگی‌های انجام شده نشست برنامه‌ریزی با حضور دکتر افشار (محقق)، حسن کرامت و علی صالحی در مورخه ۹۹/۰۳/۲۴ در محل دفتر شرکت برگزار گردید که در آن هر کدام از کشاورزان بعد از تعاملاتی که با دکتر افشار داشتند به کمک و همراهی او، مرحله‌ای را که برای اجرایی کردن آزمایش طی خواهند کرد را روی سفره نمودار جریان خطی ثبت کردند در این جلسه کشاورزان دغدغه‌های خود را نیز برای پیاده‌سازی آزمایش بیان کردند. از جمله این که دستگاه ردیف‌کاری برای کشت این محصول در منطقه وجود ندارد. البته آقای افشاری گفتند: «این دغدغه با دستگاه ردیف‌کار چندرقد قابل حل است که آن هم در این منطقه وجود ندارد و می‌بایست از منطقه دیگر آورده شود. البته برای مقادیر آزمایشی بسیار کم، هزینه بر است و به صرفه نیست مگر این که به صورت دستی برای بار اول کشت شود.»

البته کشاورزان پیشنهاداتی در این مورد داشتند که می‌شود با دستگاه خالی ردیف‌کار ذرت علوفه‌ای پشته‌ها را ایجاد کرد و سپس اقدام به کاشت دستی کرد. راه حل دیگر این است که از صاحبان دستگاه ردیف‌کار منطقه خواسته شود که صفحه مناسب برای بذر سورگوم را برای این آزمایش بر روی دستگاه خود نصب کنند. قرار شد این موضوع نیز توسط کشاورزان و تیم پی‌گیری شود. دغدغه دیگر این بود که چون این گیاه در مقدار کم کشت می‌شود امکان سیلو کردن آن وجود ندارد و می‌بایست در چین اول به صورت تازه‌خوری به مصرف دام برسد که آقای افشاری گفتند «مشکلی نیست و اگر برخی نکات در برداشت رعایت شود می‌تواند مصرف تازه خوری برای دام داشته باشد.»

تصویر ۱۰: نشست برنامه‌ریزی با حضور محقق و کشاورز روستای آبالو و سعیدلو ۹۹/۰۳/۲۴

علی صالحی سطحی از مزرعه خود را به مقدار ۵۰۰ مترمربع را به کشت سورگوم اختصاص داده و در مورخه ۹۹/۰۴/۱۵ مزرعه خود را کشت کردند. در هنگام کشت داماد آقای علی صالحی نیز او را همراهی می‌کردند و نسبت به کشت آزمایشی این گیاه علاقه‌مند شده و اظهار داشتند که تمایل دارند نتیجه حاصله را پی‌گیری کنند.

کشت با دستگاه ردیف‌کار ذرت انجام گرفت ولی صفحات مربوط به کشت ذرت علوفه‌ای با صفحات کشت مختص سورگوم تعویض شدند. در این آزمایش راننده دستگاه کشت، عنوان کردند که بذور را در دو عمق مختلف کشت می‌کنند تا بعدها آن‌ها را با یکدیگر مقایسه کنند تا ببینند کدام عمق بهتر است.

تصاویر ۱۱: کشت آزمایشی سورگوم در مزرعه علی صالحی مورخه ۹۹/۰۴/۱۵

در پیگیری‌های بعدی آقای صالحی بیان کردند که بذور به حد کافی جوانه نزده‌اند و با این که مزرعه را دوبار آبیاری کرده‌اند درصد سبز مزرعه پایین است. مسئله اصلی از نگاه تیم مجری این است که به دلیل شباهتی که این گیاه به ذرت علوفه ای دارد کشاورز در انجام عملیات آبیاری و داشت اقدامات مشابهی برای دو گیاه انجام داده است.

پس از مدتی بذور جوانه زدند ولی با توجه به مشکل علف‌های هرز مزرعه علی صالحی مزرعه آزمایشی سورگوم را با علف‌کش اختصاصی ذرت علوفه‌ای سم‌پاشی کردند که بعدها به تیم اطلاع دادند مزرعه دچار بیماری شده است.

در مورخه ۹۹/۰۵/۱۳ تیم بازدیدی را از مزرعه علی صالحی با حضور خود او برگزار کردند در این بازدید عکس‌هایی از مزرعه به دکتر ماهرخ محقق موسسه اصلاح بذر کرج ارسال گردید و آقای صالحی نیز بر سر مزرعه به صورت آنلاین با دکتر ماهرخ صحبت کردند و نتیجه گفتگوهای این بوده است که از نظر دکتر ماهرخ مصرف علف‌کش (نیکوسولفورون) منجر به بروز مشکل شده است. هر چند این نتیجه برای آقای صالحی چندان قابل قبول نبود.

بر این اساس تیم تصمیم گرفتند؛ با در نظر داشتن این مسئله که؛ آقای صالحی از کشت آزمایشی سورگوم در مزرعه خود نتیجه نگرفتند ولی با انجام بازدیدهای ادواری از مزرعه سورگوم آقای حسن کرامت و دعوت از علی صالحی برای حضور در این بازدیدها به کسب تجربه بیش‌تر در این رابطه به او کمک کنند تا در نهایت در نشست‌های ارزشیابی نهایی که با حضور او و آقای کرامت و همچنین محقق انجام می‌شود به تصمیم‌گیری واقعی‌تری در مورد ادامه کشت گیاه سورگوم برسند.

تصویر ۱۲: بازدید تیم با همراهی علی صالحی از مزرعه سورگوم در زمان پس از جوانه‌زنی گیاه مورخه ۹۹/۰۵/۰۲

تصویر ۱۳: بازدید از مزرعه سورگوم و برقراری ارتباط تلفنی بین علی صالحی و دکتر ماهرخ در رابطه با وضعیت مزرعه ۹۹/۰۵/۱۳

تصویر ۱۴: وضعیت مزرعه سورگوم و بروز مشکل در روند رشد گیاه در مورخه ۹۹/۰۵/۱۳

هر چند انجام بازدیدهای زیادی ممکن نبوده است ولیکن تیم توانستند با پی‌گیری‌های بسیار و هماهنگی‌ها با محقق و کشاورزان در مورخه ۹۹/۰۷/۰۳ بازدید ادواری را از مزارع سورگوم فراهم کنند. در این بازدید آقای دکتر افشار به عنوان محقق و آقای حسن کرامت و آقای علی صالحی از روستای سعیدلو حضور داشتند و از مزرعه آقای حسن کرامت بازدید به عمل آمد. وضعیت مزرعه آقای کرامت به لحاظ رشد در وضعیت مناسبی بوده است ولی به گفته او اگر تاریخ کشت به موقع بود احتمالاً وضعیت رشدی مزرعه مطلوب‌تر می‌بود و نیاز است تا از ویژگی‌های این گیاه شناخت بیشتری پیدا کنند. در طی تماس‌های تلفنی قبلی که آقای صالحی و آقای کرامت با دکتر ماهرخ داشتند مسئله علف‌هرز در مزرعه را بیان کردند. از نظر آن‌ها نیاز است که با علف‌های هرز باریک‌برگ مزرعه مبارزه شود و سوال خود را از دکتر ماهرخ این گونه بیان کردند: «آیا می‌شود از علف‌کش انتخابی گیاه ذرت علوفه‌ای برای مزرعه سورگوم نیز استفاده کرد یا خیر؟ و اگر نه علف‌کش جایگزین چه می‌تواند باشد؟». به نظر می‌رسد این سوال کشاورز برای محققین نیز مسئله چالش برانگیزی باشد چرا که در مزرعه تحقیقاتی که کشت سورگوم انجام شده است مسئله علف‌هرز مطرح نبوده است و نیاز است برای این مورد نیز پاسخی از سوی محققین به کشاورزان داده شود.

/

تصاویر ۱۵: بازدید ادواری از مزارع سورگوم با حضور محقق و کشاورزان درگیر در آزمایش

نکته حائز اهمیت در این بازدید این بود که آقای دکتر افشار که از محققین مرکز تحقیقات استان هستند خود نیز امسال نسبت به کشت گیاه سورگوم در یک مزرعه تحقیقاتی اقدام نمودند ولی به گفته خود درصد جوانه زنی مزرعه بسیار پایین بوده و نتیجه چندان نگرفته‌اند. آقای افشار از این که مزرعه آقای کرامت دارای وضعیت رشدی مناسبی بوده اظهار تعجب و خرسندی کردند.

در تعاملات با جامعه محلی خانم شوقی از تیم درخواست کردند تا در نشستی با خانواده او در رابطه با مسئله ای که دارند با آن‌ها همفکری نمایند لذا تیم با خانم شوقی و همسرشان در مورخه ۹۹/۰۴/۳۱ نشستی انجام دادند. در این نشست آقای علی شوقی (همسر خانم شوقی) عنوان کردند زمینی دارند که تمایل دارند در آن گلخانه ای احداث کنند و از تیم خواستند در این زمینه او و همسرشان را راهنمایی کنند.

تیم در ابتدا از آقای شوقی خواستند تا دلیل این تصمیم را توضیح دهند. آقای شوقی گفتند که با این که زمین شان سند دارد ولی فکر می کنند که اگر در آن ساخت و سازی انجام دهند با سازمان منابع طبیعی دچار مشکل خواهند شد. فلذا ابتدا تصمیم به دیوارکشی داشتند ولی سپس فکر کردند که می توانند در آن گلخانه ای احداث کنند. تیم ابتدا مراحل قانونی احداث گلخانه را به او گفتند ضمن این که به او یادآوری کردند که می توانند مسئله را از طریق سازمان نظام مهندسی پی گیری کنند. خانم شوقی نیز احداث گلخانه را به عنوان فعالیتی جدید می دیدند. به نظر می رسید که خانم شوقی و همسرشان از احداث گلخانه اهداف متفاوتی دارند. لذا تیم نشست دیگری را با خانواده آن ها هماهنگی نمودند تا در نشست آتی مسئله را کمی تحلیل نمایند.

در نشستی در مورخه ۹۹/۰۵/۰۶ تیم از خانم شوقی و همسرشان خواستند تا هدف خود را از احداث گلخانه کمی واضح تر بیان کنند. لذا با انجام ابزار مشارکتی دلفی نظرات آن ها ثبت گردید.

از نظر خانواده شوقی چند عامل برای احداث گلخانه وجود دارد.

۱. احداث گلخانه می تواند به عنوان شغل دائمی در تمامی فصول سال مطرح باشد ضمن اینکه احداث یک گلخانه

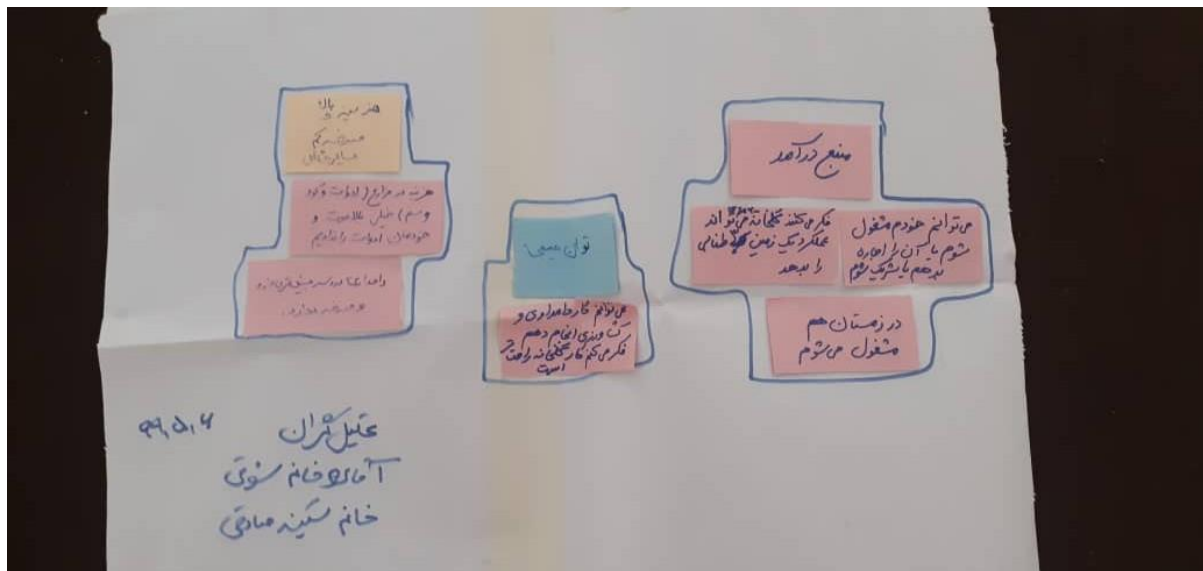
۲۰۰۰ متری می تواند به اندازه یک مزرعه ۱,۵ هکتاری عملکرد داشته باشد.

۲. حتی اگر نتوان خود گلخانه را کشت کرد می توان آن را به دیگران اجاره داد و این خود یک منبع درآمدی می

تواند باشد

۳. توان جسمی رو به تحلیل است و کار کشاورزی و دامداری سنگین می باشد و به نظر کار گلخانه راحت تر است

۴. دیگر کشاورزی و دامداری مقرون به صرفه نمی باشند.

تصویر ۱۶: دلایل خانواده شوقی برای احداث گلخانه مورخه ۹۹/۵/۰۶

در نتیجه نشست مورخه ۹۹/۵/۰۶ تیم با خانواده شوقی برنامه‌ریزی‌هایی را انجام دادند مبنی بر این که آقای صادقی برای اخذ مجوز گلخانه اقداماتی را انجام دهند ضمن این که در این مدت در رابطه با فعالیت گلخانه پرس و جوهایی انجام داده و نسبت به آن شناخت بیش‌تری پیدا کنند.

در نشست آتی که در مورخه ۹۹/۵/۱۵ برگزار گردید تیم از آقای شوقی پیگیر شدند که آیا برای اخذ مجوز اقدامی کردند یا خیر؟ آقای شوقی نیز عنوان کردند که از نظام مهندسی پرس و جو کردند و به نظرشان کار مشکلی آمده است و از تصمیم خود منصرف شدند و می‌خواهند دامداری خود را توسعه دهند. خانم شوقی نیز با همسر خود موافق بوده و به گفته خود ترجیح می‌دادند که به کار دامداری بپردازند.

در نشست های خصوصی تیم با خانم شوقی مسئله بار دیگر نیز تحلیل شد چرا که خانم شوقی در تحلیل های قبلی عنوان کرده بودند فعالیت دامداری مقرون به صرفه نبوده و خارج از توان جسمی او می‌باشد.

در نشست‌ها مشخص شد که خانم شوقی نسبت به همراهی همسر خود در رابطه با فعالیت گلخانه مطمئن نیستند و این نگرانی را دارند که در آینده مجبور شوند تا مسئولیت کارها را به تنهایی به دوش کشند ولی به فعالیت گلخانه علاقه‌مند هستند. تیم در این رابطه با او همفکری کرده و مسئله را این‌گونه بیان کردند که می‌توانند ابتدا با انجام بازدیدهایی نسبت به فعالیت گلخانه شناخت بیش‌تری پیدا کنند و در ضمن همسر خود را نیز در این بازدیدها با خود همراه کنند تا بتوانند در آینده آگاهانه و مطمئن تصمیم‌گیری کنند. خانم شوقی از این پیشنهاد استقبال کرده و قرار بر این شد تا تیم با انجام هماهنگی‌هایی با کاربلد محلی در این رابطه زمینه بازدید و تعامل دو طرفه را فراهم نماید.

با هماهنگی‌هایی که تیم با کاربلد محلی انجام دادند او بیان کردند که گلخانه خود را کشت کردند ولی بهتر است تا آخر شهریور ماه کمی صبر کرد تا محصول کمی رشد کند تا بازدید بتواند برای گروه هدف موثرتر واقع شود. هر چند در پی‌گیری‌های آتی با خانم شوقی او بیان کردند که به دلیل فوت یکی از اقوام خود به دلیل بیماری در حال حاضر روحیه مناسبی برای حضور در این بازدید را ندارند.

نشست با خانواده ابراهیم‌زاده

در پی تعاملاتی که تیم با جامعه محلی داشته است با خانواده خانم مریم ابراهیم‌زاده آشنا شدند. خانم ابراهیم‌زاده سرپرست خانوار بوده که به همراه دو پسرش زندگی می‌کنند. می‌توان گفت این خانواده در رتبه بندی معیشتی جزو خانواده‌های فقیر روستا محسوب می‌شوند که هر ساله با اجاره مزارع اقدام به کشت گوجه‌فرنگی می‌کنند. در تعاملات با خانم ابراهیم‌زاده او بیان کردند که در سال‌هایی که قیمت فروش محصول پایین است با مشکل گذران زندگی مواجه می‌شوند و منبع درآمدی دیگری ندارند. تیم سوال می‌کنند که چرا هر ساله به کشت یک محصول بسنده می‌کنند و سراغ کشت محصولات دیگری نمی‌روند تا ریسک کشاورزی خود را کاهش دهند.

خانم ابراهیم‌زاده بیان کردند که شناختی از محصولات دیگر ندارند ضمن این‌که کشت سایر محصولات نیاز به ادوات کشاورزی دارد در صورتی که کشت و برداشت محصول گوجه‌فرنگی به صورت دستی می‌باشد و نیاز به هزینه کردن برای ادوات کشاورزی ندارند.

تیم گفتگویی را با خانم ابراهیم‌زاده درباره گیاهانی که می‌توان آن‌ها را به صورت دستی کشت و کار کرد آغاز می‌کنند. در این میان پسر بزرگ او نیز به میان گفتگو آمده و بیان می‌کنند که اگر کشت بهتری هست که درآمد بیش تری داشته باشد حاضر به کشت آن هستند. از سوی دیگر در تعاملات قبلی با خانم پریسا ابراهیم‌زاده (خواهر مریم ابراهیم‌زاده) تیم متوجه شده بودند که او در سطحی از مزرعه خود گیاه بادام‌زمینی کشت کرده است. بنابراین در صحبت‌ها به آقای جلیلی بیان می‌کنند که آیا به مزرعه خاله خود سری زده‌اند تا در مورد آن محصول اطلاعاتی به دست آورند.

شایان ذکر است تیم قبلاً با خانم رسولیان (همسایه پریسا ابراهیم‌زاده) در رابطه با تنوع کشت و کشت محصولات جدید از جمله بادام‌زمینی صحبت‌هایی انجام داده بودند و خانم رسولیان بر این اساس اقدام به کشت بادام‌زمینی کرده بودند و مقداری از بذور را نیز به خانم ابراهیم‌زاده برای کشت داده بودند.

در نتیجه گفتگوها تیم با آقای پویا جلیلی هماهنگی‌هایی انجام می‌دهند تا از مزرعه خانم پریسا ابراهیم زاده بازدید داشته باشند.

در مورخه ۹۹/۰۶/۲۸ تیم به همراه پریسا ابراهیم‌زاده و پویا جلیلی از مزرعه بادام‌زمینی خانم ابراهیم‌زاده بازدید کردند. در بازدید مشخص شد مزرعه حاضر متعلق به شخص دیگری می‌باشد و زمانی که در بازدید از بحث توسعه کشت بادام‌زمینی صحبت به میان آمد خانم ابراهیم زاده عنوان کردند که می‌بایست این موضوع را با صاحب ملک مطرح کنند. از قضا صاحب زمین که فردی شهر نشین است در نزدیکی مزرعه حضور داشتند لذا تیم به اتفاق سراغ او رفتند و بحث توسعه کشت بادام‌زمینی با او نیز مطرح شد.

آقای محمدزاده اشاره کردند که اگر کشت این محصول در منطقه امکان پذیر باشد و بازدهی داشته باشد با توجه به شغلی که او دارند (آقای محمدزاده دارای فروشگاه شیرینی جات و خشک‌بار می باشند) می‌توانند در فروش محصول کشاورزان را همراهی کنند. شایان ذکر است ایجاد ارتباط بین خانم ابراهیم‌زاده، آقای جلیلی با آقای محمدزاده علاوه بر این که می‌تواند زمینه فعالیت مشترکی را فراهم آورد، در ایجاد وابستگی متقابل بین این افراد نیز می‌تواند تاثیر گذار باشد و بعد اجتماعی پروژه تلفیقی را پررنگ تر نماید.

در این راستا تیم با خانم ابراهیم زاده و آقای جلیلی قرار گذاشتند که تا آخر فصل با خانم ابراهیم زاده همراهی کنند تا محصول را برداشت کنند و در صورت رضایت برای سال آتی سطح زیر کشت را افزایش دهند. بر این اساس تیم با آقای محمدیان به عنوان کاربلد محلی هماهنگی‌هایی را انجام دادند تا او در زمان برداشت محصول در مزرعه حضور داشته و در صورت لزوم نکاتی را به کشاورزان آموزش داده و آن‌ها را راهنمایی کنند.

در بازدید از مزرعه خانم ابراهیم زاده در مورخه ۹۹/۰۷/۱۲ تیم ارتباط تلفنی را با آقای محمدیان بر سر مزرعه برقرار کردند و خانم ابراهیم‌زاده سئوالات خود را در رابطه با زمان برداشت محصول بادام زمینی مطرح کردند. آقای محمدیان نیز به ویژگی‌هایی اشاره کردند تا خانم ابراهیم‌زاده بتواند بر اساس آن رسیدگی محصول را تشخیص دهند، از جمله این که می‌توانند چند نمونه از محصول را از داخل خاک درآورند و اگر مشاهده کردند که غلاف بادام‌زمینی سفت شده است و فاقد رطوبت می‌باشد و برگ‌ها زرد شده‌اند محصول آماده برداشت است.

خانم ابراهیم زاده طبق توصیه های آقای محمدیان عمل کردند و تشخیص دادند که هنوز ۱۰ روزی تا زمان برداشت باقی مانده است. آقای محمدیان نیز عنوان کردند طی هفته آینده به ارومیه آمده و در سر مزارع با کشاورزان گفتگو خواهند کرد.

لازم به توضیح می باشد آقای محمدیان کاربلدی هستند که در شمال کشور اقدام به کشت بادام زمینی کرده‌اند و در حال حاضر به دلیل برداشت محصول نتوانستند به ارومیه سفر کنند ولی با تیم در ارتباط هستند.

تصویر ۱۷: بازدید از مزرعه بادام زمینی و ایجاد ارتباط تلفنی بین خانم ابراهیم زاده و آقای محمدیان ۹۹/۰۷/۱۲

تصویر ۱۸: بررسی وضعیت مزرعه توسط خانم ابراهیم زاده جهت برداشت محصول ۱۴۰۲/۰۷/

جنبه‌های عملی و معرفی فعالیت‌های تئوریک و ایجاد زمینه شناخت جامعه هدف با این نوع فعالیت‌ها

تعاملاتی که تیم تسهیل‌گر با جامعه هدف دارند کمک می‌کند تا نیازها شناسایی شود و تیم بتواند با شناسایی ایده‌ها، افکار و شرایط افراد و خانواده‌ها به دنبال راه‌حلهایی باشد که بتوان با اجرایی شدن آنها به اهداف پروژه دست یافت. بر این اساس تیم تسهیل‌گر در جستجوهای خود مواردی از فعالیت‌ها را در نقاط مختلف شناسایی کردند که به مرور این نوع از فعالیت‌ها به خانواده‌ها شناسانده شده و بستر ارتباط بین افراد جامعه هدف با این نوع از فعالیت‌ها فراهم می‌شود.

شناسایی کشت گیاهان دارویی و علوفه‌ای، کاربرد و محتوای مربوط

شناسایی کشت موفق گیاهان دارویی در شهرستان اشنویه که تیم تسهیل‌گر با خانواده‌ای که این فعالیت را انجام می‌دهند تعامل داشته و در صورت تمایل و انطباق شرایط هر یک از خانواده‌های روستای سعیدلو با این نوع از فعالیت بستر ارتباط و بازدید فراهم خواهد شد. همچنین در جستجویی که تیم تسهیل‌گر در این راستا داشتند متوجه شدند که در روستای دایلاق مرنگلو برخی از کشاورزان گیاهان دارویی از جمله نعناع فلفی و بیدمشک را در سطحی گسترده کشت می‌کنند. مزرعه پایلوت گیاهان دارویی در جهاد دانشگاهی کولق ارومیه نیز موردی است که قبلاً خانواده‌هایی از روستای سعیدلو از آن بازدید کرده‌اند و هر کدام از این موارد می‌تواند بستر یادگیری، کمک و همراهی متفاوتی را برای خانواده‌ها فراهم آورد.

همچنین تیم تسهیل‌گر در مورخه ۹۸/۰۹/۱۲ گفتگویی با دکتر رحیمی (متخصص گیاهان دارویی)، دکتر رضایی چیاپانه (متخصص اکولوژی و فعال در زمینه گیاهان علوفه‌ای) و دکتر پیرزاد (متخصص فیزیولوژی گیاهی) از دانشگاه ارومیه، داشتند؛ که در آن نشست‌ها اطلاعاتی درباره برخی از گیاهان علوفه‌ای و دارویی کسب شد و همچنین از محققین خواسته شد تا در آینده در صورت نیاز با پروژه و افراد جامعه هدف به هر میزانی که برای ایشان ممکن است همراهی کنند. علت این نوع از تعاملات این است که از نظر تیم تسهیل‌گر در برخی از موارد که خانواده‌ها تصمیم به کشت گیاه جدیدی می‌گیرند بسنده کردن به یک منبع اطلاعاتی و یک کاربرد محلی و یا حتی محقق فرصت بررسی و تحلیل موضوع از جوانب مختلف را از کشاورزان می‌گیرد و به خصوص در انتخاب گیاه علوفه‌ای حتی نیاز است که علاوه بر همراهی یک متخصص گیاه شناسی با کشاورز از یک فرد متخصص در امر تغذیه دام نیز مشورت گرفته شود.

شناسایی کشت گیاه بادام‌زمینی در روستای خداوردی خان در مورخه ۹۸/۰۸/۰۲ توسط تیم تسهیل‌گر انجام گرفت که سه نفر از زنان روستای خداوردی خان به صورت آزمایشی در سطح کوچکی اقدام به کشت این گیاه کرده بودند و در طی گفتگو و

تعامل با آنها تیم متوجه شدند که ایشان پس از برداشت بادام زمینی، آن را تمیز و سپس خشک کرده و به بازار عرضه می‌کنند و تصمیم دارند سطح زیر کشت این گیاه را افزایش دهند. این گیاه کم‌آب بر به عنوان یک محصول جدید در منطقه می‌باشد که می‌تواند سبب الگوی کشت خانواده ها را متنوع‌تر نماید. چرا که طبق اظهار نظر کشاورزان عدم شناخت ایشان از گیاهان جدید مانع از تغییر الگوی کشت می‌شود در صورتی که کشاورزان این نیاز را حس می‌کنند که تنوع بخشی به گیاهان کشت شده در منطقه می‌تواند به رفع برخی از مشکلات آن‌ها کمک کند.

شناسایی فعالیت پرورش قارچ و کاربلد آن

با توجه به نیازی که یکی از خانواده‌ها در رابطه با پرورش قارچ داشتند برای یافتن کاربلد محلی در این رابطه جستجویی نیز انجام گرفت. تیم ابتدا به کارگاه پرورش قارچ دکمه‌ای در روستای طلاتپه سر زدند که اطلاعاتی از مسئول آن کارگاه به‌دست آوردند ولی با توجه به این‌که آقای مناف زاده خواهان پرورش قارچ صدفی بودند بنابراین پس از پرس‌وجوهای مختلف تیم توانستند در مورخه ۹۸/۱۱/۱۲ با خانم حسین‌زاده در روستای دایلاق صحبت کنند که ایشان در پرورش قارچ صدفی در روستای خود فعالیت دارند و زمینه همراهی ایشان با جامعه هدف فراهم شده و همچنین به محض شروع دور جدید پرورش قارچ خانواده روستای سعیدلو بازدید از سالن پرورش قارچ ایشان انجام خواهند داد.

شناسایی تولید ورمی کمپوست

مشکل بی‌کیفیت بودن کودهای شیمیایی و به طبع آن کاهش عملکرد محصولات مسئله‌ای بود که توسط زنان روستایی بیان شد و برای آن هم‌فکری‌هایی نیز در جلسات با زنان انجام گرفت و زنان به راه‌حل‌های از جمله استفاده از کودهای حیوانی جایگزین اشاره کردند ولی برای همین راه‌حل نیز موانعی داشتند. در جستجویی که تیم انجام دادند در مورخه ۹۸/۱۱/۱۰ با خانم توران اسماعیل‌پور در روستای یورقون‌آباد آشنا شدند که ایشان با استفاده از کودهای دامی اقدام به تولید کود ورمی‌کمپوست می‌کنند. این کود ضمن این‌که قدرت بیش‌تری از کود حیوانی دارد، مشکل افزایش علف‌هرز و آفت کرم را در مزرعه ندارد زیرا که مراحل پوسیدگی کامل را طی کرده و بهداشتی‌تر می‌باشد و علاوه بر رفع مشکل کود می‌تواند زمینه ایجاد یک فعالیت جدید و درآمدی جدید را برای خانواده‌های کشاورز و دامدار روستایی فراهم آورد. لذا با هماهنگی‌های انجام شده با خانم اسماعیل‌زاده ایشان برای حضور در جلسات زنان روستا و همراهی آنها اعلام آمادگی کردند.

گام‌های آتی تیم مجری	موضوع
انجام ارزشیابی نهایی با آقای علی صالحی در جلسه‌ای با حضور محقق و کشاورز هم دغدغه	کشت آزمایشی گیاه سورگوم با خانواده علی صالحی
تکمیل جستجو و شناسایی گیاه مورد نظر و تهیه بذر آن در اختیار قرار دادن بذر گیاه مورد نظر برای آقای مناف زاده همراهی خانواده حبیب اله مناف زاده در کشت گیاه مورد نظر بررسی اثرات کشت گیاه مورد نظر بر فعالیت دامداری و معیشت خانواده مناف زاده	شناسایی گیاه علوفه‌ای مدنظر خانواده حبیب اله مناف زاده
انجام ارزشیابی کشت گیاه بادام‌زمینی در نشست مشترک با خانواده‌ها در صورت امکان رفع موانع مرتبط با بازار فروش محصول بادام‌زمینی از طریق ایجاد ارتباط بیش‌تر خانواده‌ها با افراد کاربرد در صورت توسعه یافتن سطح زیر کشت این گیاه	کشت آزمایشی گیاه بادام‌زمینی با خانواده‌های حبیب اله مناف زاده، مریم ابراهیم زاده ، پریسا ابراهیم زاده و وحید حسامی
ایجاد ارتباط بیش‌تر خانواده شوقی با افراد کاربرد محلی و همچنین در ادامه انجام تحلیل‌های بیش‌تر برای اتخاذ تصمیم محکم‌تر و آگاهانه‌تر این خانواده و حمایت و مشاوره از تصمیم اتخاذ شده	مبحث احداث گلخانه توسط خانواده افسانه شوقی
تلاش در انجام تحلیل‌های بیش‌تر با افراد مختلف جامعه هدف تا رسیدن به یک تصمیم جمعی برای رفع مشکل و حمایت و مشاوره آن‌ها در این زمینه	پی گیری مشکل عمومی مرتبط با نهاده‌های کشاورزی
برگزاری بازدیدها از مزارع کشت گیاهان دارویی در صورت فراهم شدن شرایط	کشت آزمایشی گیاهان دارویی با خانواده هادی فیضی و برخی خانواده های علاقه‌مند

با توجه به این که در پروژه‌های مشارکتی می‌بایست همگام با مردم و واقعیت‌های محلی پیش رفت و از طرفی کار با افراد و خانواده‌های فقیر یکی از اهداف پروژه تلفیقی بوده است و برای این که افراد ضعیف بتوانند نسبت به توانایی‌های خود شناخت پیدا کرده و در تغییر وضعیت معیشتی و زندگی خود به توانایی‌های بالقوه اکتفا نمایند خود مقوله‌ای زمان بر می‌باشد که انجام پروژه را کند ساخته و از این بابت چالشی مهم برای تیم مجری است.

از چالش‌های دیگری که امسال این پروژه را تحت تاثیر خود قرار داد شیوع بیماری بوده است. با توجه به این که تعاملات با خانواده‌ها به صورت جمعی و اغلب در منازل جامعه هدف صورت می‌گیرد فرصت و مجال گفتگو و تعامل بیشتر با آن‌ها با توجه به شیوع بیماری برای تیم محدود شده است. تیم سعی کرده است انجام نشست‌ها را تا جای ممکن با درخواست و پذیرش افراد جامعه هدف پی‌گیری نماید.

درس آموخته‌ها

با توجه به تجربه کاری شرکت مجری در رابطه با پروژه PTD و سایر پروژه‌ها به نظر می‌رسد شروع فعالیت با افراد جامعه هدف اگر بر اساس مشکل و نیاز آن‌ها باشد نه تنها زمینه اعتمادسازی خوبی را فراهم می‌کند بلکه برای رسیدن به ایده‌هایی که بالقوه می‌توانند تامین کننده نگاه تلفیقی باشند موثر خواهد بود. ضمن اینکه رهیافت PTD به دلیل کار با گروه‌های مردمی بعد اجتماعی و مشارکتی را تقویت می‌کند. فلذا توجه به نیاز خانواده‌ها راه را برای انجام پروژه‌های مشارکتی از جمله تلفیقی را هموارتر می‌نماید.